

Cesty k divadelní pravdě

K události světového významu - Pražskému quadriennale

„Ve své svrchovanosti se zajišťuje režisér spoluprací výtvarníkovou, neboť kulisy, závěsy a kostýmy jsou něco, bez čeho se na divadle obejít nelze.“
Josef Čapek: Výprava scény

Dejme tomu, že by si dramatický autor vymyslel hru odehrávající se v zasněženém parku. (Stromovka, kterou vede cesta k Bruselskému pavilónu, hlavní výstavní ploše PO, je krásný park, zvláště je-li zasněžený a ozářený lednovým sluncem.) A dejme tomu, že by v té hře šlo o mezilidské vztahy, třeba vyřizování účtů z letní cesty. V hrdinech by všechno vřelo, ve slovech by to byla samá vzpomínka na horké léto někde u moře. A režisér s výtvarníkem by přemýšleli, jak to hledali adekvátní výtvarně vyjádření dramatického konfliktu a myšlenek z tohoto konfliktu pramenících. Ale nechme je být a podívejme se, jak se stejnou otázkou zabývá na 600 výtvarníků z 28 zemí.

Alenka v říši divů

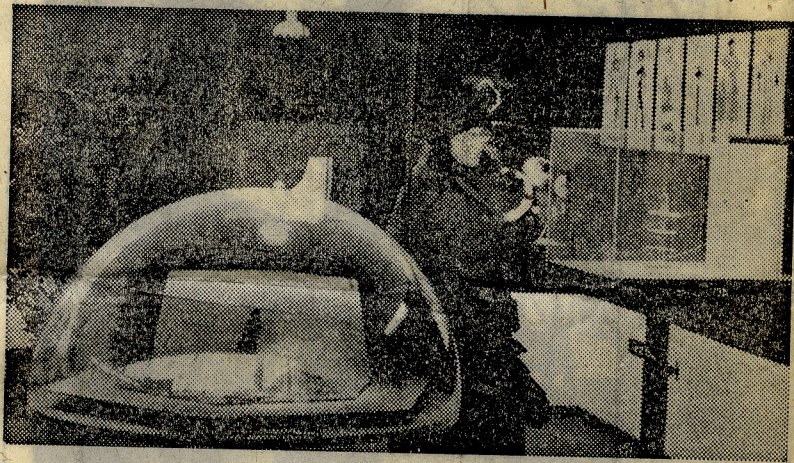
Třpytící se skleněná koule, otáčející se a odrážející se v zrcadlech ve vstupním prostoru působí magickou přitažlivostí. Tento prostor je vůbec řešen velmi šťastně — vtahuje nás do světa divadla, do světa iluze, skutečných snů, do světa ramp, masek, osvětlovacích těles. Jsme-li vnímaví, můžeme být hned po překročení prahu okouzlení. A máme-li divadlo skutečně rádi, pohybujeme se v říši divů. Postarají se o to zejména makety a hned v počátku jsou to makety perfektní — přesně osvětlené, do detailu provedené — čistounká, bravurní díla. (Britové nezískali zlatou medaili za scénografii nadarmo.) Pocit, který zažíváme těsně po otevření opony — opojení scénou, vůni jeviště, pocit, že naše fantazie dostává konkrétní impuls k letu, ten pocit se zde dostavuje při každém druhém kroku. Jevištěátka v různých formách, v různých úpravách, rozměrech, vyšňořená, „načinčaná“ či strohá, čekají tu na své herce, na oživení, rozehrání, na akci. Čteme proč, pro co a pro koho byla navržena ta která scéna a představujeme si divadlo...

Zastavení u vítězů

Závěs — pláty hnědé pytloviny s vetkanými špinavě zlatavými částmi a zavěšenými zvonky — rámcuje maketu scény k Puškinovu Borisu Godunovi od E. Kočergina, šéfa výpravy Velkého akademického či-

noherního divadla M. Gorkého v Leningradě. Tato jednoduchá, výrazná a výmluvná scéna, z které poznáváme i ukázkou z realizace (závěs), je vstupem k expozici, jejíž členové získali Zlatou trigu — k expozici Sovětského svazu. Eduard Kočergin je

této scény. A zůstaíme ještě u Gogola — návrh scény, rovněž v maketě, k jeho Ženitbě vytvořil V. Levental, scénograf Státního akademického Velkého divadla SSSR. Jsou tu dvě klíčky — dva světy Agafji a Podkolesina, které nelze spojit v jeden společný. (Je škoda, že scéna k Ženitbě v československé části od M. Hesse není v maketě, stála by za srovnání!) Mezi nejlepší návrhy patří také návrh scény k Višňovému sadu A. P. Čechova od D. Borovského pro Vígazinház v Budapešti. Při prvním pohledu se zdá, že jsou na

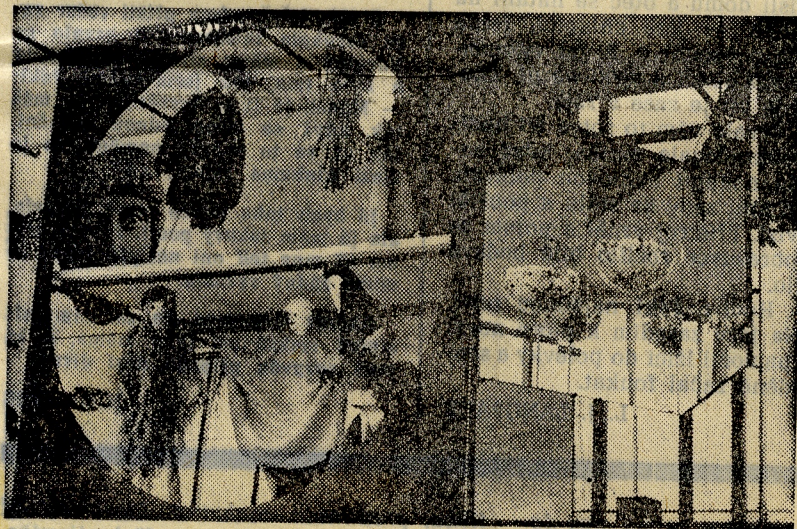
Pohled do britské části výstavy, jejíž členové získali Zlatou medaili za návrhy scén.

jedním z kolektivu oceněných. Kromě scény k Borisu Godunovi vystavuje i velmi zajímavý návrh scény k Rjazinského Monologu o svatbě. Mezi nejlepší návrhy scén na quadriennale vůbec, lze bezesporu zařadit scénu M. Kitajeva k dramatizaci románu N. V. Gogola „Dobrodružství Čičikova aneb Mrtvé duše“. Na scéně jsou do podkopy naskládané věci a věcičky z ruských domácností (skvěle vytypované) a do prostoru jeviště je zavěšen kočár. Naše fantazie a Kitajevovy kresby jeho pohybu dávají představu o rozehrání

scény právě ty rozkvetlé stromy s lavičkou, ale pozor, to, o čem se hraje — sad — je uvnitř těžkých záclon, závěsů, odkud se nerozlétnou ani touhy a sny. Kolorit doby a myšlenky her postihují také výpravy E. Stenberga — ke hře Muž zvaný La Mancha a Ostrovského Benefici, scény Tvardovské a Makušenka k Čechovovu Ivanovi a Pucciniho Bohémě. Zajímavé jsou návrhy mladého výtvarníka I. Blumberga k Upitově Janě z Arku pro Divadlo ruského dramatu v Rize či kostýmy Slavinského, Čikvaidzeho a Kočakidzeho ke hře Džavachišvilho a Macharadzeho Kvači Kvačantiradze. Sovětská expozice je velmi rozmanitá, ale z většiny prací čteme snahu o moderní výraz a především snahu o postižení myšlenky dramatu při respektování koloritu doby.

Chladní perfektní Britové

Jonh Bury, Ralph Koltaj, Timothy O'Brien a Tazeena Firthová — čtveřice, která získala Zlatou medaili za nejlepší scénografické návrhy. Skvělá je výprava J. Buryho k Shakespearovu Hamletu, tak jako scéna k Pinterově Krajíně. Perfektní jsou scény R. Koltaje k Sofoklově Oidipu králi (oranžový písek), k Wagnerově Tannhäuseru i Maxwell-Daviesově Tavernerů. Dvojice O'Brien-Firthová vystavuje půvabnou scénu (v zeleném froté) ke Gorkého Letním hostům. Britská expozice je působivá svou jasnou, čistou výtvarnou řečí — jako by tvůrci vycházeli z teze P. Brooka, že vše, co je přidáno k nahému herci na holém jevišti,

Vstupní prostor Bruselského paláce, ve kterém je instalována zahraniční část Pražského quadriennale.